

VAIKŲ PATIRTINIS UGDYMAS(IS) ŽALIŲJŲ ERDVIJŲ STOTELĖSE

Rita Stulpinienė, Rasa Žiemienė

Vilniaus lopšelis-darželis „Rūta“, Lietuva

El. paštas: ritute.stulpiniene@gmail.com, nikitta7@gmail.com

Įvadas

Susiduriant su aktualiomis globalinėmis problemomis ir jas sprendžiant, ypatinga reikšmė tenka ekologiniam – aplinkosauginiam ugdymui. Šis ugdymas yra ne tik svarbus, bet ir labai aktualus visuose žmogaus amžiaus tarpsniuose. Tinkamai padėti pagrindai ikimokykliniame ugdyme gali padėti besiformuojančiai asmenybei kritinio mąstymo pagrindus, skatinti jos kūrybiškumą, santykių su aplinkiniais kokybę. Anot V. Lamanausko (2004), „itin svarbu ikimokyklinio amžiaus tarpsnyje visus vaikus įtraukti į aktyvią ekologinę veiklą ir pažadinti jų norą pažinti, tyrinėti ir kartu atrasti“. Edukacinių veiklų žaliosiose erdvėse formuojamos svarbiausios ikimokyklinio amžiaus vaikų savęs vertinimo ir savivokos kryptys: tyrinėjant gamtą yra sudaromos sąlygos vaikams pasijusti nepriklausomais, pasitikinčiais savo jėgomis, autonomiškais, taip pat ir atsakingais už savo veiksmus bei poelgius. „Vaikai per pirmuosius kelerius gyvenimo metus turi pradėti ugdytis pagarbos ir rūpinimosi natūralia aplinka jausmą (arba rizikuojame, kad niekada neišsiugdys tokio požiūrio)“ Rita Makarskaitė-Petkevičienė. „Patirtinis vaikų ugdymas(is) – toks procesas, kai ikimokyklinio ugdymo auklėtojas sudaro sąlygas vaikams pamatyti, išgirsti, išgyventi, apmąstyti, t. y. įgyti įvairios patirties patiems aktyviai veikiant, dalyvaujant, kuriant kartu su kitais vaikais ir suaugusiaisiais“ (Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos, 2015). Remdamasi ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijomis, Vilniaus lopšelio-darželio „Rūta“ bendruomenė yra atvira naujovėms, kūrybingai ir kryptingai dirbanti, kad ugdytiniai kuo daugiau sužinotų apie gamtą, jos išsaugojimą ir tvarų vartojimą. Priešmokykliniame amžiuje svarbiausiu dalyku laikomos vertybinės nuostatos, gebėjimai, įgūdžiai ir patirtis, o ne tik žinios. Kuo daugiau ir įvairesnės veiklos vaikas išbandys, tuo sėkmingiau ugdysis mokymuisi mokykloje reikalingi gebėjimai (Ženkuvienė, 2005). Glaudžiai bendradarbiaujant su socialiniais partneriais, stiprinant bendradarbiavimą veikiant kartu ir siekiant geresnės ugdymo kokybės, Vilniaus lopšelyje-darželyje „Rūta“ vyko ekologinio sąmoningumo ugdymo(si) „Žalioji pamoka“, kurios metu įstaigos ugdytiniai kartu su LPS „Bočiai“ senjorais ir Vilniaus miesto asociacijos „Žirmūnų bendruomenė“ atstovais, keliavo per 5 edukacines stoteles. Vizualūs gamtos reiškiniai, formos, spalvos, kaita, erdviškumas, gyvybės pasireiškimo gausa, gamtos paslaptys ir jos didingumas neleidžia atsispirti poreikiui bendrauti ir pažinti ją, „atskleisti slypinčius joje pasaulius, ir per ją pažinti save“ (Thoreau, 1995). Skatindami mažuosius aktyviai veikti, kurti, tyrinėti patyriminės veiklos buvo prarastos žaliosiose lauko erdvėse. Visose penkiose stotelėse pasiūlytos veiklos mažųjų sąlyčiui su gamta, tyrinėjimams,

pažinimui. Renginio tikslas – ugdant ekologinį sąmoningumą, kaupti gamtamokslinio ugdymo patirtį per tiriamąją veiklą kartu su socialiniais partneriais.

Ekologinio sąmoningumo ugdymo(si) „Žaliosios pamokos“ apžvalga

Numatytos penkios patyriminės veiklos:

1. Stotelė Kompozicijos „Rudens gėrybių tortas“ tyrinėjimas.
2. Stotelė Relaksacinė tapyba akriliniais dažais ant drobės švytuoklės pagalba.
3. Stotelė Bendruomenių draugystės medžio sodinimas.
4. Stotelė Eksperimentinė veikla tyrinėjimų kampelyje. „Eko laiko kapsulė“.
5. Stotelė Kūrybinių darbų mobili paroda „Menas kitaip. Gamtos spalvų žaismas“.

1. Stotelė Kompozicijos „Rudens gėrybių tortas“ tyrinėjimas

Prie kompozicijos „Rudens gėrybių tortas“ susitiko renginio svečiai – LPS „Bočiai“ senjorai, Žirmūnų bendruomenės atstovai bei Vilniaus lopšelio-darželio „Rūta“ 5–6 m. ugdytiniai. Renginio atidarymas, sveikinimo žodžiai, dainos, eilėraščiai (žr. 1 pav.). Ieškojimai ir atradimai tyrinėjant gamtinių gėrybių kompoziciją, kuri buvo sukurta iš vaisių, daržovių ir iš įvairios gamtinės medžiagos. Aptarimai, spėliojimai iš kokių rudens gėrybių sukurta kompozicija (žr. 2 pav.). Ieškojimai spalvų, formų, kvapų, vaisių ir daržovių dydžių matavimas, ragavimas, naujų skonių atradimai, dalijimasis patirtais pojūčiais.

1 paveikslas

Renginio atidarymas. Sveikinimo žodžiai, dainos, eilėraščiai

2 paveikslas

Kompozicijos „Rudens gėrybių tortas“ tyrinėjimas

2. Stotelė Relaksacinė tapyba akrilinais dažais ant drobės švytuoklės pagalba

Didelį įspūdį tiek vaikams, tiek senjorams paliko relaksacinė tapyba akrilinais dažais, ant drobės su švytuoklės pagalba skambant kanklėmis atliekamam muzikiniam Johann Pachelbel „Kanonas D-dur“ kūrinui. Pirmiausia vaikams kilo daug klausimų: „Kas čia bus? Kodėl plastikiniai buteliai kabo ant virvės? Mes paleisime raketą?“ Kas prieš, juk mes neturime teptukų? Stebėdami švytuoklės judėjimą ir besiliejančias spalvas, mažieji susipažino su fizikos dėsniais, pajuto nuostabos jausmą ir pažinimo džiaugsmą (žr. 3 pav.). Mažieji tyrinėtojai stebėdami kūrybinį procesą nustebe laukė rezultato. O rezultatas kiekvienam atrodė skirtingai – vieni matė oranžinę planetą, kiti sukūrė, apelsiną, moliūgą, dar kiti skraidančią lėkštę. Nauja patirtis tapant gamtoje naudojant dažus, antrines medžiagas, skambant kanklių muzikai, šviečiant saulei, pučiant vėjui spalvotus rudeninius lapus, smėlį ant drobės sukūrė nuostabų meno kūrinį, kuris paliko didelį įspūdį tiek vaikams tiek senjorams, tiek organizatoriams (žr. 4 pav.).

3 paveikslas

Švytuoklės judėjimo ant drobės stebėjimas

4 paveikslas

Kūrybinio paveikslo rezultatas

3. Stotelė Bendruomenių draugystės medžio sodinimas

Trečioje stotelėje buvo sodinamas Vilniaus lopšelio-darželio „Rūtos“ ir Žirmūnų bendruomenės „Draugystės medis“. Šermukšnis – tai dovana darželiui, kuris džiugins kiekvieną pavasarį gausiais žiedais, o rudenį dviejų rūšių paskiepytomis saldžiomis uogomis! Vaikams teko „pasukti galvas“ ir įminti keletą mįslių: „Koks medis ir vasarą, ir žiemą žaliuoja?“, „Kodėl medžiai meta lapus?“ Vaikų atsakymai buvo įvairūs ir netikėti. Į klausimą „Kokį medį sodiname?“, vaikai žaismingai juokavo: Kaip norėčiau, kad čia būtų palmė, gal bananas, bambukas?..“ Įsitraukiant į medžio sodinimo procesą vaikai įgijo naujų žinių, (ar įvirtino turimas žinias) ko reikia, kad medis augtų, kokios medžio dalys (žr. 5 pav.). Diskutavome, kodėl palmės neauga Lietuvoje, o bananas apskritai yra ne medis, o žolė. Paprašius išvardinti medžių pavadinimus augančius Lietuvoje, dauguma vaikų minėjo tokius kaip – beržas, ąžuolas, kaštonas, liepa. Šioje stotelėje buvo skleidžiama mintis, jog medžiui augti reikia ne tik žemės, oro, saulės ir vandens, bet ir žmogaus rūpesčio. Padeklamavus Kosto Kubilinsko eilėraštyje „Berželis“ visi pasižadėjo prižiūrėti ir saugoti šermukšnij ir kitus medžius ir pamokyti tuos, kurie netinkamai elgsis gamtoje (žr. 6 pav.).

5 paveikslas

Šermukšnio sodinimas

6 paveikslas

Jaunieji gamtininkai prie „Draugystės“ medelio

4. Stotelė Eksperimentinė veikla tyrinėjimų kampelyje. „Eko laiko kapsulė“

Ketvirtoje stotelėje buvo atlikta eksperimentinė veikla tyrinėjimų kampelyje: užkastas stiklinis buteliukas, popierinė servetėlė ir plastmasinis puodelis trejiems metams. (žr. 7 pav.) Diskutavome – kas galėtų nutikti užkastiems daiktams, kaip dera elgtis su panaudotomis, savo funkcijas atlikusiomis medžiagomis, kaip reikia rūšiuoti, atsakingai vartoti. Užtvirtinant eksperimentinę veiklą, buvo perskaitytas „Žalioji laiškas“, kuriame skleidžiama žinia apie atsakingą gamtos išteklių tausojamą, didesnę dėmesį aplinkosaugai ir tvarų vartojimą. Šį dokumentą pasirašė Vilniaus lopšelio-darželio „Rūta“, Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ ir Vilniaus miesto asociacijos „Žirmūnų bendruomenė“ atstovai, pasižadėję drauge kurti žaliąją aplinką, kurioje būtų gera gyventi vaikams ir vaikaičiams. „Žalioji laiškas“ iškilmingai įdėtas į eko laiko kapsulę ir trims metams užkastas tyrinėjimų kampelyje (žr. 8 pav.).

7 paveikslas

Tyrinėjimų kampelyje užkastas stiklinis buteliukas, popierinė servetėlė ir plastmasinis puodelis

8 paveikslas

„Žalioji laiškas“ iškilmingai įdėtas į Eko laiko kapsulę trims metams

5. Stotelė. Kūrybinių darbų mobili paroda „Menas kitaip. Gamtos spalvų žaismas“

Po keturių patyriminių veiklų buvo pakviesti aplankyti mokytojų ir ugdytinių kūrybinių darbų mobilią parodą „Menas kitaip. Gamtos spalvų žaismas“. Parodos eksponatai buvo išdėstyti ant rudeninės žolės, kurie susiliejo su gamta (žr. 9 pav.). Vaikams buvo smagu atrasti savo grupės kūrybinį darbėlį, dalintis su senjorais, kokia darbo technika tapė paveikslus. Po renginio mobili paroda buvo eksponuojama dar keliose įstaigos erdvėse, kad galėtų pasidžiaugti visa įstaigos bendruomenė (žr. 10 pav.).

9 paveikslas

Kūrybiniai vaikų paveiksliai atlikti įvairia technika ant drobės

10 paveikslas

Mobili paroda „Menas kitaip. Gamtos spalvų žaismas“ vidinėje įstaigos erdvėje

Po penkių patyriminių veiklų žaliosiose erdvėse buvo surengta ypatinga trijų kartų (vaikų, mokytojų ir senjorų) treniruotė (žr. 10 pav.). Pradėję lengvu apšilimu, senjorai vis drąsiau ir aktyviau įsitraukė į sportinę veiklą. O vaikai, kaip tikri šeimininkai, užtikrintai gaminio kamuolį po stadioną džiaugsmingai reikšdami emocijas. Bendra sportinė veikla tapo draugystės ir gerumo simboliu, siejančiu patirtį, žinias bei vaikišką nuoširdumą.

11 paveikslas

Fizinio aktyvumo pertraukėlė

Pasibaigus kelionei po 5-ias žaliąsias lauko stoteles, visi dalyviai vaišinosi sveikuoliškais obuoliais ir morkomis iš oranžinio karučio (žr. 11 pav.). Taip pat su

žirmūniečiais aptarė kas nuveikta, buvo kūriami ateities planai (žr. 12 pav.). Visi dėkojo už patirtus įspūdžius, už smagų laiką praleistą su darželio bendruomene.

12 paveikslas

Sveikuoliškos vaisės iš oranžinio karučio

13 paveikslas

„Žaliosios pamokos“ dalyviai

Apibendrinimas

Apibendrinant galima teigti, kad visose penkiose stotelėse pasiūlytos veiklos skirtos mažųjų sąlyčiui su gamta, tyrinėjimams, pažinimui. Ekologinio sąmoningumo ugdymo(si) „Žalioji pamoka“ tikslas – ugdant ekologinį sąmoningumą, kaupti gamtamokslinio ugdymo patirtį per tiriamąją veiklą kartu su socialiniais partneriais

buvo pasiektas. Ugdydamiesi „Žaliosios pamokos“ metu įstaigos ugdytiniai ne tik įgavo žinių kaip reikia rūšiuoti, atsakingai vartoti, dalinasi savo šeimos patirtimi kaip dera elgtis su panaudotomis, savo funkcijas atlikusiomis medžiagomis, tačiau ir patys ieškojo ir atrado spalvų, formų, kvapų, dalinosi patirtais pojūčiais su senjorais, savo bendraamžiais. Žaliosiose lauko erdvėse surengta mobili kūrybinių darbų paroda ant drobės suteikė vaikams pasijusti tikraisiais dailininkais. Relaksacinė tapyba švytuoklės pagalba skatino vaikus fantazuoti, kelti probleminius klausimus. Stebėdami švytuoklės judėjimą ir besiliejančias spalvas, mažieji susipažino su fizikos dėsniais, pajuto nuostabos jausmą ir pažinimo džiaugsmą. „Žalioji pamoka“ su senjorais suteikė ne tik daug teigiamų emocijų, tačiau ir ugdė suvokimą, kad visi mes esame pasaulinės bendrijos nariai ir kad visi bendromis jėgomis galime kurti sveiką aplinką viskam, kas gyva. Juk kuo stipresni įstaigos bendruomenės su artimiausios aplinkos žmonėmis ryšiai, tuo daugiau perduodama vaikui informacijos, įgūdžių, vertybių. Keliaujant per penkias žaliasias erdves vaikams buvo pateiktos tiriamosios veiklos siejamos su menine raiška, kūrybiškumu, gamtos estetinių savybių išryškiniu, aplinkos saugojimu. Bendra patyriminė veikla tapo draugystės ir gerumo simboliu, kuris apjungė patirtį, žinias bei vaikišką nuoširdumą. Juk visa tai didelę įtaką teikia asmenybės formavimui socializacijos ypatumams, psichiškai ir fiziškai sveikos kartos išsaugojimui ir formavimuisi.

Pastaba

Nuotraukos: Ritos Stulpinienės ir Rasos Žiemienės. Publikuoti leidžiama

Literatūra

- Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos [Methodological recommendations for preschool education]. (2015). *Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras*. https://www.smm.lt/uploads/documents/tevams_ugdymo_planai/knyga%20-%20rekomendacijos.pdf
- Thoreau, H. D. (1995). *Voldenas, arba gyvenimas miške* [Walden; or, life in the woods]. Vilnius.
- Lamanauskas, V. (2004). *Ugdymas: aksiomatinis ir sisteminis aspektai* [Education: Axiomatic and systemic aspects]. Vilnius.
- Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai* [General Curriculum and Education Standards]. (2003). Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija.
- Ženkuvienė, V. (2005). Priešmokyklinio ugdymo turinio realizavimo būdai [Ways of realizing preschool educational content]. Kn.: *Šiuolaikinis ugdymas: priešmokyklinukas, pradinukas, socialinė integracija* (Respublikinės teorinės ir praktinės konferencijos medžiaga). Šiauliai.
- Uktveris, A. (2020). Užrašai iš konferencijos, surengtos sostinėje [Notes from the conference held in the capital city]. *Žalioji miesto aplinka – aplinkosauginio švietimo erdvė*. <https://zpasaulis.lt/mada-ar-butinybe/>

Summary

EXPERIENCE EDUCATION (S) FOR CHILDREN IN GREEN SPACE STATIONS

Rita Stulpinienė, Rasa Žiemienė

Vilnius Kindergarten "Rūta", Lithuania

Ecological and environmental education is of special importance in dealing with and solving current global problems. This education is not only important, but also very relevant at all stages of a person's age. Properly laid foundations in pre-school education can help the emerging personality the basics of critical thinking, promote their creativity, the quality of relations with others. An ecological awareness training "Green Lesson" took place in Vilnius kindergarten "Rūta", during which the students of the institution together with the seniors of LPS "Bočiai" and representatives of the Vilnius City Association "Žirmūnų bendruomenė" traveled through 5 educational stops. In summary, it can be stated that all five stations offer activities for the contact of small children with nature, research and cognition. The goal of ecological awareness education "Green Lesson" is to accumulate experience in science education through research activities together with social partners by developing ecological awareness. During the "Green Lesson" education, the students of the institution not only gained knowledge on how to sort and use responsibly, shared their family's experience on how to use used materials that performed their functions, but also searched and discovered colors, shapes, smells and shared feelings with seniors, their peers. A mobile exhibition of creative works on canvas held in green outdoor spaces gave children the feel of real artists. Relaxing painting with the help of a pendulum encouraged children to fantasize, to raise problematic questions. Observing the movement of the pendulum and the flowing colors, the little ones became acquainted with the laws of physics, felt a sense of wonder and the joy of cognition. The Green Lesson with seniors not only provided many positive emotions, but also nurtured the realization that we are all members of the global community and that together we can create a healthy environment for all that is alive. After all, the stronger the connection between the community of the institution and the people in the immediate environment, the more information, skills and values are passed on to the child. While traveling through five green spaces, the children were presented with research activities related to artistic expression, creativity, highlighting the aesthetic qualities of nature, and protecting the environment. The joint experiential activity became a symbol of friendship and kindness, which combined experience, knowledge and childlike sincerity. After all, all this has a great impact on the formation of personality, the peculiarities of socialization, the preservation and formation of a mentally and physically healthy generation.

Keywords: environmental education, ecological awareness, healthy environment, pre-school education

Cite as: Stulpinienė, R., & Žiemienė, R. (2022). Vaikų patirtinis ugdymas (is) žaliųjų erdvių stotelėse [Experience education for children in green space stations]. *Gamtamokslinis ugdymas bendrojo ugdymo mokykloje / Natural Science Education in a Comprehensive School*, 28, 73-84. <https://doi.org/10.48127/gu/22.28.73>